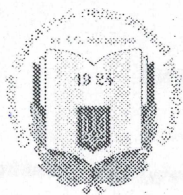
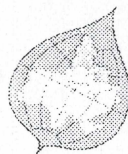

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка
Природничо-географічний факультет

Українське географічне товариство
Сумський відділ

Українське ботанічне товариство
Сумське відділення

Державне управління охорони
навколишнього природного середовища в Сумській області

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДОВКІЛЛЯ

**IV Всеукраїнська наукова конференція
з міжнародною участю для молодих учених**

19–21 травня 2011 р.

Суми – 2011

УДК 502.3+504.453+57.017

ББК 20.1+26.222.8+26.301

А 43

Друкується згідно з рішенням вченої ради
природничо-географічного факультету
Сумського державного педагогічного університету ім. А.С. Макаренка

Редакційна колегія:

Касьяненко Г.Я., к.х.н., доцент; **Голубцова Ю.І.** к.б.н., доцент
(відп. секретар); **Корнус О.Г.**, к.г.н. (відп. редактор); **Вакал А.П.**, к.б.н.,
доцент; **Карпенко К.К.**, к.б.н., доцент; **Родичка О.С.**, к.б.н., доцент; **Гово-
рун О.В.**, к.б.н., доцент; **Скляр В.Г.**, к.б.н., доцент; **Сюткін С.І.**, к.г.н.,
доцент; **Іншина Н.М.**, к.б.н., доцент.

А 43 Актуальні проблеми дослідження довкілля. Збірник наукових праць (за матеріалами IV Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю для молодих учених, 19-21 травня 2011 р., м. Суми). – Суми : Вінниченко М.Д., 2011. – 472 с.

ISBN 978-966-1569-12-5

У виданні викладені питання досліджень конкретних об'єктів довкілля, порушуються проблеми взаємодії людини і природи, які були представлені на IV Всеукраїнській науковій конференції з міжнародною участю для молодих учених, що відбулася у м. Суми 19-21 травня 2011 р.

Для фахівців у галузі біології, географії, екології, хімії, працівників державних і громадських природоохоронних закладів, учителів та студентів, а також широкого кола читачів, які цікавляться проблемами взаємодії природи і суспільства.

Матеріали надруковані у авторській редакції.

УДК 502.3+504.453+57.017

ББК 20.1+26.222.8+26.301

ISBN 978-966-1569-12-5

© Колектив авторів, 2011

© СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2011

© Вінниченко М.Д., 2011

ЗМІСТ

ВИВЧЕННЯ, РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ
ТА ОХОРОНА БІОРІЗНОМАНІТТЯ

<i>Байдюк О.В., Шурик Р.С.</i> Інтродукція представників роду <i>Spiraea</i> L. в Кременецькому ботанічному саду	12
<i>Бирюков А.Ю.</i> Риск зараження дикроцелиозом животнох на території Курської області.....	16
<i>Бондарєва М.Ю., Голубцова Ю.І.</i> Облігатнопаразитні фітотрофні мікроміцети долини р. Терн у Недригайлівському районі Сумської області (Україна)	18
<i>Брайло В.А.</i> Біорізноманіття та біолого-екологічна характеристика ранньо-квітучої флори Присамар'я	22
<i>Волобуєва И.В., Никулина И.В.</i> Представители рода <i>Stipa</i> на территории Курской области.....	26
<i>Волощук Н.М., Бондар І.М., Тройцький І.М., Волощук С.В.</i> Зміни у видовому складі мікроміцетів покривного матеріалу при його підготовці для вирощування печериці двоспорової.....	30
<i>Голубцова Ю.И., Кравцов А.С.</i> Новые и малоизвестные для Украины виды копрофильных аскомицетов	32
<i>Громова А.Г., Шешурак П.Н., Вобленко А.С., Кедров Б.Ю.</i> Позвоночные животные – как объект охоты кошки в Черниговской области (Украина)	37
<i>Демченко О.І.</i> Структура ценопопуляцій ковили Лессінга (<i>Stipa lessingiana</i> Trin. et Rupr.) в умовах Присамар'я	39
<i>Дмитраш І.І.</i> Поширення і фітоценотична приуроченість <i>Eriopactis purpurata</i> Smith (Orchidaceae) в Галицькому національному природному парку	42
<i>Дяченко М.В., Родінка О.С.</i> Різноманіття та екологія видів роду Пальчатокорінник (<i>Dactylorhiza</i> Nevski) на Сумщині	47
<i>Коваленко О.А.</i> Рослини національного природного парку «Пирятинський» під охороною Бернської конвенції	50
<i>Ковальчук О.М., Козлов О.М.</i> Виконні рештки хребетних тварин у фондах Буринського районного краєзнавчого музею	53
<i>Кориняк С.И.</i> Целомицеты, собранные в национальном парке «Нарочанский»	57
<i>Коріньовська О.М.</i> Еколого-систематичний аналіз комплексу мікроміцетів виділених із ґрунтів металургійного підприємства.....	60

Коцержинська І.М. Герпетофауна перспективного транскордонного біо-сферного резервату «Деснянський»	63
Крицька Т.В., Грбовська І.В. Аналіз колекції роду <i>Hemerocallis</i> L. (<i>Hemerocallidaceae</i> R. Br.) ботанічного саду ОНУ ім. І.І. Мечнікова	67
Крупня Ю.Г. Судинні рослини правобережної частини долини річки Сули в Недригайлівському районі Сумської області	71
Кузьменко Т.М., Кузьменко Ю.В. Орнітофауна полів соняшника лівобережного Полісся та Лісостепу	74
Кузьмішина С.В. Фітоінвазія міста Луцька (Волинська область)	78
Любимов В.Б., Петрак В.Ю. Екологічне основи інтродукції видів роду <i>Quercus</i> L. в Брянську область	79
Мальцева І.А., Щербина В.В. Діатомові водорості деяких степових біогеоценозів заповідних територій півдня України	83
Мельник В.С. Сурядінова В.П. Озеленення школи видами природної флори та використання їх у навчально-виховному процесі	85
Мельничук О.А., Хоптян Л.І., Середюк Н.В. Інтродукція <i>Scutellaria baicalensis</i> G. в Кременецькому ботанічному саду	89
Надточий Р.А., Шешурак П.Н. Жужелицы Трибы <i>Harpalini Bonelli, 1810</i> (<i>Coleoptera: Carabidae</i>) из охраняемых территорий Украины хранящиеся в фондах кафедры биологии Нежинского государственного университета имени Николая Гоголя (Черниговская область, Украина)	91
Назаренко О.А., Скляр В.Г. Щільність та структура ценопопуляцій конвалії звичайної в різних лісових фітоценозах	94
Назаров Н.В., Шешурак П.Н., Павлюк А.В. Жужелицы подсемейств <i>Nebriinae, Loricerinae, Omphroninae</i> (<i>Coleoptera: Carabidae</i>) на Черниговщине (Украина)	98
Назаров Н.В., Шешурак П.Н., Павлюк В.Н. Жуки-усачи (<i>Coleoptera: Cerambycidae</i>) охраняемых территорий Сумской области в фондах кафедры биологии Нежинского государственного университета имени Николая Гоголя (Черниговская область, Украина)	100
Начичко В.О. Огляд видів роду <i>Thymus</i> L. (<i>Lamiaceae</i> Lindl.) Українських Карпат	101
Новіков А.В. <i>Aconitum Lasiocarpum</i> (RCHB.) Gáyer у флорі Українських Карпат	105
Овсієнко І.В., Чурілов А.М. Синантропна фракція флори фітоценозів дослідного поля «Голосієво» НУБіП України	109
Орешко Н.М. Вивчення елементів технології вирощування озимої пшениці	111
Орлецький В.Є., Ташук М.В., Скільський І.В., Мелецук Л.І. Сучасний стан популяції та заходи охорони лісового kota (<i>Felis silvestris</i> Schreber, 1777; <i>Caniformes, Felidae</i>) на Буковині	114

Панасюра І.М., Говорун О.В. До вивчення фауни вогнівок Чернігівської області	119
Парнікоза І.Ю. <i>Neottia nidus-avis</i> (L.) Rich. в Голосіївському лісі, м. Київ	121
Попова А.Н., Жерова С.В. Изучение биоразнообразия в Курской области: состояние и охрана в природной среде.....	125
Пичук Е.С., Шенурак П.Н. Бабочки-медведицы (<i>Lepidoptera: Arctiidae</i>) из охраняемых территорий Украины хранящиеся в фондах кафедры биологии Нежинского государственного университета имени Николая Гоголя (Черниговская область, Украина)	129
Рагуліна М.Є., Кузярін О.Т., Орлов О.Л. Солологічна оцінка фітобіотичного та ландшафтного різноманіття лісового заказника «Чортова скеля».....	132
Рижова Д.В., Назаренко Г.С. <i>Erodium beketowii</i> Schmalh. при інтродукції: біоекологічні особливості, перспективи використання в озелененні.....	136
Рожак В.П. Оцінка динаміки деревного опаду, як частини вуглецевого балансу в лісовому біогеоценозі Стрийсько-Сянської верховини	137
Русина Л.Ю., Орлова Е.С., Голя М.О., Говорун О.В. Фенотипічна структура популяції оси <i>Polistes nimpha</i> (Christ) (<i>Hymenoptera, Vespidae</i>) на території урочища «Вакалівщина» Сумської області	139
Савко І. Г. Адвентивні рослини межиріччя Дністер –Турунчук та їх господарське значення	143
Сверкунова Н.В., Кобечинская В.Г., Отурина И.П. Изучение особенностей произрастания кокушника комарникового (<i>Gymnadenia Conopsea</i>) в Горном Крыму	147
Скакальська О. І., Поліщук Л. П., Кубінська Л. А., Скоропляс І.О. Формування колекції витких рослин у Кременецькому ботанічному саду.....	151
Скоропляс І.О., Ошук Л.Л., Віхорчук С.О., Чубата Т.В. Представники роду <i>Carlina</i> L. у колекції Кременецького ботанічного саду.....	154
Смірнов Н.А., Скільський І.В., Мелещук Л.І. Нові знахідки Лиликоподібних (<i>Vespertilioniformes</i>) на території Чернівецької області.....	158
Строчек О.В. Охорона <i>Scilla bifolia</i> L. шляхом культивування в системі <i>Ex Situ</i>	161
Суржова І.О. Видове різноманіття рослин верхнього парку ботанічного саду СумДПУ ім. А.С.Макаренка	163
Тарасова О.С. До флористичної структури Тирлівської степової цілини.....	166
Товарицький В.М., Тащук М.В., Скільський І.В., Мелещук Л.І. Особливості формування структури узлісних орнітокомплексів Буковинського Передкарпаття: гніздовий аспект	169
Цюпка В.О. Сучасний стан популяції <i>Sciurus vulgaris</i> L. в Україні.....	174
Чала Т.М., Карпенко К.К. Макроміцети долини Сули в околицях с. Пустовійтівка Роменського району Сумської області	177

3. Мигунова Е. С. Лесонасаждения на засоленных почвах / Е.С. Мигунова. – М.: Лесная промышленность, 1978. – 143 с.
4. Огневский В. В. Лесные культуры и медиорация / В.В. Огневский, В.В. Огневский, А.Р. Родин, Н.И. Рубцов. – М.: Лес. пром., 1974. – 376 с.
5. Любимов В. Б. Опыт интродукции представителей рода дуб на полуострове Мангышлак / В.Б. Любимов. – М.: Наука, 1986. – С. 27-31.
6. Любимов В. Б. Интродукция деревьев и кустарников в засушливые регионы / В.Б. Любимов, В.Г. Зинюшев. – Воронеж: БГУ, 2002. – 224 с.
7. Любимов В. Б. Интродукция растений (теория и практика) / В.Б. Любимов. – Брянск: Курсив, 2009. – 364 с.
8. Арефьев Ю.Ф. Имиграционная модель жизнеспособности порослевых и семенных древостоев дуба черешчатого в байрачных лесах Среднего Подонья / Ю.Ф. Арефьев Е.В. Малюкова // Материалы междунар. научно-прак. конференции «Наука и образование на службе лесного комплекса (к 75-летию ВГЛТА)». – Воронеж: ВГЛТА, 2005. – С.34-37.
9. Харченко Н.А. Грибы – доминанты на различных этапах деградиационного процесса в порослевых дубравах/ Н.А. Харченко, А.А. Харченко, С.В. Кулагина // Материалы международной научно-практической конференции «Наука и образование на службе лесного комплекса (к 75-летию ВГЛТА)». – Воронеж: ВГЛТА, 2005. – С.211-215.
10. Любимов В.Б. Перспективность широкого использования *Quercus robur* L. в озеленении лечебно-оздоровительных учреждений / В.Б. Любимов, Р.Н. Ломадзе, И.В. Мельников, Н.В. Ларионов // Матер. междунар. научно-прак. конференции // Актуальные проблемы охраны здоровья молодежи в соврем. технол. среде. – Брянск: БГУ, 2007. – С.107-110.
11. Любимов В.Б. Состояние *Quercus robur* L. и перспективность содействия естественному возобновлению / В.Б. Любимов, Р.Н. Ломадзе, В.Ю. Пестрак // Экологическая безопасность региона. Материалы международной научно практической конференции. – Брянск: РИО БГУ, 2007. – С.175-177.
12. Любимов В.Б. Перспективность использования представителей рода *Quercus* L. при создании насаждений различного целевого назначения / В.Б. Любимов, А.А. Вишневская, Р.Н. Ломадзе, И.В. Мельников. – Волгоград: Вестник Вол ГУ. Серия 3. «Экономика. Экология», 2008. – С. 246-251.

ДІАТОМОВІ ВОДОРСТІ ДЕЯКИХ СТЕПОВИХ БІОГЕОЦЕНОЗІВ ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЙ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

Мальцева І.А., Щербина В.В.

Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Б. Хмельницького,
Таврійський державний агротехнологічний університет

Актуальність теми: В умовах надмірного впливу антропогенного чинника та зростання потреб населення в продуктах харчування доцільним є вивчення, моніторинг і збереження біорізноманіття. Водорості, як невід'ємний компонент едафотопу природних і антропогенно-перетворених біогеоценозів, беруть участь у більшості фізико-хімічних і біологічних процесах ґрунту, вони сприяють накопиченню органічної речовини та азоту, підвищують біологічну активність і запобігають процесам ерозії [4, 6, 8 та ін.]. Проте альгологічна вивченість степової зони України недостатня і потребує подальших досліджень, в тому числі через можливість їх використання в біологічному моніторингу ґрунтів та впроваджені заходів цілеспрямованого регулювання ґрунтових процесів. Тому проведення досліджень із встановленням структурно-функціональних показників альгогруповань в

межах територій об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) півдня України, с об-
ґрунтованим.

Матеріали та методи дослідження: Результати були отримані в ході лаборатор-
них досліджень ґрунтових проб, відібраних весною 2010 р. на 9 пробних площах
(ПП), розташованих в межах біосферного заповідника «Асканія-Нова» імені Ф.Е.
Фальц-Фейна (Чаплинський район, Херсонська обл.; шість ПП) та заказника місце-
вого значення «Троїцька балка» (Мелітопольський район, Запорізька обл.; три ПП).
Відбір проб проводився пошарово за загально-принятою в ґрунтовій альгології ме-
тодикою [3] починаючи з поверхні ґрунту до глибини 15 см, при цьому потужність
кожного наступного ґрунтового шару становила 5 см. Для визначення видового
складу водоростей застосовувались ґрунтові культури зі скельцями обростань [5].
Склад життєвих форм визначали у відповідності з класифікацією, розробленою Е.А.
Штиной і М.М. Голлербахом [2, 8]. Для порівняння систематичного складу альгоут-
руповань вивчаємих біогеоценозів нами були розраховані деякі показники «пропор-
ції флори» до яких належать – середнє число видів в роді та середнє число видів в
родині [7]. Для оцінки ступеня схожості видового складу водоростей досліджуємих
об'єктів ПЗФ, було використано коефіцієнт спільності Жаккара [1].

Результати та обговорення: В межах біосферного заповідника «Аска-
нія-Нова» та заказника місцевого значення «Троїцька балка» було виявлено 9 видів
водоростей відділу *Bacillariophyta*. За екологічними особливостями всі без виклю-
чення види належать до В-життєвої форми. Порівняння флористичних списків
Bacillariophyta вказаних об'єктів ПЗФ, із залученням коефіцієнта спільності Жак-
кара, визначило їх низьку схожість, що знайшло відображення в числовому значенні
показника – 22%.

У біосферному заповіднику «Асканія-Нова» було виявлено 5 видів водорос-
тей відділу *Bacillariophyta*, що належать до порядків *Bacillariales* (20%) та
Naviculales (80%). Зазначена кількість видів розподілена між родинами *Bacillari-*
aceae (20%), *Diadesmidaceae* (20%), *Naviculaceae* (40%) та *Pinnulariaceae* (20%), се-
ред яких родина *Naviculaceae* визначається як провідна (показник середньої кілько-
сті видів в родині, становить 1,25). Показник середньої кількості видів в роді за ре-
зультатами розрахунків також дорівнює 1,25, та вказує на факт належності роду
Navicula Bory (40%) до провідного, з поміж інших наведених: *Hantzschia* Grunow
(20%), *Luticola* Mann in Round et al. (20%) та *Pinnularia* Ehrenberg (20%).

Шість видів *Bacillariophyta*, відмічених в межах заказника місцевого значен-
ня «Троїцька балка», порівну розподіляються між порядками *Naviculales* (50%) та
Bacillariales (50%), що в свою чергу наведені родинами *Bacillariaceae* (50%),
Diadesmidaceae (33%) та *Pinnulariaceae* (17%), серед яких провідне положення на-
лежить *Bacillariaceae* (середнє число видів в родині – 2,0). Роди *Diadesmis* Kützing
(17%), *Hantzschia* (17%), *Luticola* (17%), *Nitzschia* Hassal (33%), та *Pinnularia* (17%)
нараховують 1-2 види, що знайшло відображення в низькому значенні показника се-

редньої кількості видів в роді (який становить 1,2), на основі якого рід *Nitzschia* визначається як провідний.

При перегляді зразків ґрунту, відібраного в межах біосферного заповідника «Асканія-Нова», під мікроскопом (без залучення культуральних методів) серед діатомей найчастіше зустрічаються види *Hantzschia amphioxys* (Ehrenberg) Grunow in Cleve et Grunow та *Pinnularia borealis* Ehrenberg. В ґрунті заказника місцевого значення «Троїцька балка» частіше за інші фіксується вид *Hantzschia amphioxys*. Вказані види відзначені широкою екологічною валентністю та є типовими представниками альгогруповань степових біогеоценозів [9, 10].

Кількість видів діатомових водоростей, відмічених в різних ґрунтових горизонтах, є більш менш однаковою. Так, узагальнено для біогеоценозів біосферного заповідника «Асканія-Нова» в першому (0-5см), другому (5-10 см) та третьому (10-15 см) горизонтах було знайдено 5, 4 та 4 види відповідно. Для заказника місцевого значення «Троїцька балка» такий послідовний ряд формувалася значеннями: 6, 6 та 5 видів відповідно.

Таким чином, в межах біосферного заповідника «Асканія-Нова» було виявлено 5 видів, а в межах заказника місцевого значення «Троїцька балка» 6 видів водоростей відділу *Bacillariophyta*. Вказані об'єкти ПЗФ значно різняться між собою за видовим складом діатомей, на що вказує значення коефіцієнта спільності Жаккара. Встановлені види належать до В-життєвої форми. В ґрунтових шарах водорості відділу *Bacillariophyta*, за кількістю виявлених видів, розподіляються відносно рівномірно.

Список використаних джерел

1. Jaccard P. The distribution of the flora in the alpine zone // *New Phytol.* – 1912. – 11. P. 37-50
2. Алексахина Т.И., Штина Э.А. Почвенные водоросли лесных биогеоценозов. М.: Наука, 1984. – 149с.
3. Голлербах М.М., Штина Э.А. Почвенные водоросли. – Л.: Наука, 1969. – 228с.
4. Дубовик И.Е., Минибаев Р.Г. О противозерозивной роли водорослей в почвах // *Биологические науки*. 1981., №12. – С. 85-87.
5. Костилов Л.Ю., Романенко П.О., Демченко Е.М. та ін. Водорості ґрунтів України: історія та методи досліджень, система, конспект флори // Під ред. С.Я. Кондратюка, Н.П. Масюк. – К.: Фітосоціоцентр, 2001. – 300с.
6. Мишустин Е.Н., Панкратова Е.М. Свободноживущие азотофиксирующие микроорганизмы почв СССР // *ЛГР. 10 междунар. конгр. почвоведов.* – М.: 1974. – С. 174-179
7. Шмидт В.М. Математические методы в ботанике. Л.: Изд-во Ленингр. Ун-та, 1984. – 288с.
8. Штина Э.А., Голлербах М.М. Экология почвенных водорослей. – М.: Наука, 1976 – 143с.
9. Шушуева М.Г. Динамика биомассы почвенных водорослей в степных биоценозах// *Почвоведение*. 1984., № 8. С. 111-116.
10. Шушуева М.Г. Почвенные водоросли в биогеоценозах степной зоны Северного Казахстана // *Ботанический журнал* – 1985., Т.70, №1. – С. 23-32.

ОЗЕЛЕНЕННЯ ШКОЛИ ВИДАМИ ПРИРОДНОЇ ФЛОРИ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЇХ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ

Мельник В.С. Суряднова В.П.

Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка

Одним із завдань вивчення шкільного курсу біології є екологічне виховання школярів. Значною мірою досягнення цієї мети завдячує інтерактивним методом.